

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K. 12.— Za 6 mjeseci K. 6.— Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K. 12.— Za Inozemstvo na godinu K. 12. saviše poštarski trošak.— Pojedini br. 10 para.— Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova.— Oglasi, priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para peti redak ili po pogodbi.— Nefrankirana pisma ne primaju se.— Rukopisi se ne vraćaju.

Dogadjaji u Banovini

i Dalmacija.

Čudnovata je sudbina Nazad koji mjesec Dr. Josef Frank je izgledao, za neupućene sveučeničan, a po izjavam njegovim sudeći, i sam je mislio, da može među pravašima što hoće. Postao je bio bezobziran i samovoljan. Uvadjao je u stranku ljude, koji tamo nisu nikad spadali, zagospodari je bio listom, vodao nedužnu borbu protiv protivnicima, dogovario se sa svakim, pripravljao se i na to, da zapovieda svim Hrvatima, a nami iz Dalmacije jednostavno je bio naredio, da se ne smijemo pačati u banovinske stvari.

I gle! Kad je vodja radikalne stranke morao da slavi slavje; kad nijedan član Rauchove vlade i stranke nije izabran zastupnikom; kad su izbornici po prvi put izabrali sve zastupnike uz geslo „doli nagodba“; kad pristaje stranke prava ulaze kao većina u našu hrvatsku, Dr. Josef Frank mora da podlegne i da se zahvali na časti u stranci, te da vodstvo stranke i novinstvo njezino preda u druge ruke.

Je li to moć klevete i zavisti, kojima je Dr. Frank morao da podleže? Je li to uspjeh življiva neprijateljskih stranci prava i njezinim načelima?

Podnipošto. U navali proti djelovanju i sustavu Dra. J. Franka bili smo mi najneumorniji odkad god je Frank vodjom stranke. A već od kad naš list postoji, kamen po kamen rušili smo ono tvrdjave, koju je Dr. Frank oko svoje osobe bio podigao. Tvrdjavu njegovu rušili smo iz osvjeđenja, da činimo dobro djelo i to nam je davalo snage. Naše oružje bili su razlozi i ljubav za stvar stranke prava. U našem srcu nije bilo mjesta zavisti ni klevetničkoj pakosti, nije bilo mržnje i za to je oružje naše udarajuć u cilj sievalo po svim hrvatskim zemljama, jer su sve skoro hrvatske novine prenašale razloge naše.

Činili smo koliko smo mogli i što smo, po našoj savjesti, morali kao osvjeđeni pravaši.

Pad Dra. Josefa Franka nije uspjeh protivnika stranke, nego njezinim osvjeđenim privrženika. Uspjeh je to između ostalima i naš, pa se tim i ponosimo, izjavljujuć ovdje, kao što smo i drugih puta, da mi krivnju ni za sluzgu za naše pisanje ne prepuštamo drugomu. Izličimo ovo, kao odgovor nekim našim prijateljima, jer smo u istinu veseli, što nam radnja nije bila uzaludna.

Vrieme, koje se razara i diže, dalo nam je pravo.

Dogadjaji su se nagomilavali i urodili su svojim plodom. Ni lukavost, ni energija, ni broj, ni savezništvo, ni diplomatstvo ne može nadomjestiti u stranci prava ono, što ju čini nesavladivom. Čistoća načela i radnja u skladu sa načelima jesu snaga stranke prava, koja se do sada pokazala uvijek na način, da je skršila pod pobokom sve one, koji su se od toga htjeli odalečiti ili su se odalečili.

Poslie Polnegovića dolazi Frank. I jedan i drugi podlegaju teretu stranke, kad su htjeli da skrenu njezin rad u kolektivnu tudjina načela. To se dogodilo i drugima. To će se dogoditi uvijek i svakomu, koji misli da radnju stranke može skrenuti od njezinog puta i cilja.

Ovo neka dobro zapamte svi pravaši, jer se vidi, da je stranka znala i mogla prebrditi mnoge udare, da je znala i mogla žrtvovati mnoge svoje privrženike, da je znala i mogla pregoriti mnoge svoje gubitke, i da se je uvijek poslie toga podignula mnogobrojnjia, jača, svježija.

I ova zadnja njezina kriza nije nego na korist stranke. Ona će se iz nje osoviti slobodna i jaka kao nikad prije, jer svi pravaši koliko god ih je, mogu ovu utješljivu pojavu u stranci prava naći u svim njezinim težkim časovima. Pa svi oni, koji su po osvjeđenju pravaši, mogu iz ove činjenice crpiti uvjerenje da je izvođenje programa stranke prava u istinu bliže nego mnogi njezini protivnici misle. Zar već nije dovoljan

ljan dovoljan dokaz to što stranka sama u svakoj prigodi zna po svojoj nutranjoj sili liečiti sve svoje nedostatke i nezgode? Zar za to izvođenje programa treba da daje dokaza tko drugi osim stranke i njezine mutarne sile? Zar za to izvođenje programa treba da daje dokaz čovjek, koji odstupa i taj dokaz da proizlazi iz rieči gosp. Wekerla ili Franka?

Ovo pitamo glavno glasilo stranke prava „Hrvatsku“, koja u tom pogledu očekiva odgovor iz rieči spomenute gospode.

Ne! Taj odgovor ne može doći nego od stranke prava, od naroda. A ne s toga, što bi danas bila za to dovoljna većina u saboru, nego što bi narod takovu većinu morao birati i sutra i uvijek, i što bi ta većina morala uvijek udesiti svoju radnju u skladu sa načelima stranke.

Prema ovomu, mi se ne veselimo padu Dr. Josefa Franka radi samog pada. To bi bilo djetinjasto i nedostojno. Mi se veselimo radi stvari, radi mogućnosti uzpostave jedinstvene stranke prava.

Do jučer se govorilo da je to jedinstvo potrebno. Isto se i dalje, te se reklo da je moguće i izvedivo, pače da je gotovo čim nestane sa vodstva omražene osobe.

Dobro je. Ta osoba je zbačena. Ne, nije se zahvalila; zbačena je. Čistoća pravaške misli ju je zbacila: pada ona ima više vremena. Padala je tako očito i vidljivo da je konačni pad bilo pitanje zgodne prilike.

I to je došlo. Bilo bi sada naravno — prema učinjenim izjavam — da se provede jedinstvo stranke prava u svim hrvatskim zemljama.

Tko je iskreno privržen načelima stranke prava oko toga će i uzraditi; tko nije, taj će tražiti razne dlake da ih ciepa, samo da do jedinstva ne dodje.

Nego ipak do tog jedinstva će doći uzprkos cjeplidlačara i onih koji bi htjeli, kako se čini, da unesu natezanje i nepovjerenje među pravaše. A nami se čini da oni koji su osvjeđeni o dobroj stvari, da će oni pristupiti iz rieči na djela bez velikog nadmudrivanja i natezanja, da će oni pristupiti djelu puni ljubavi, a oni koji budu govorili da u pravaši, a ne će za stvar raditi, da će podpasti pod isti udes koji je već mnoge zadesio. Stranka će ići svojim putem bez obzira na njih, uzprkos njima pa i proti njima.

I u Dalmaciji ima pravaša koji su zbog odnošaja u stranci prava preko Velebita živili i radili odtjeljeno. Ima ih koji su zbog tih odnošaja odavna razdvojeni, a ima ih koji su se u zadnje doba razdvojili. Osim tih ima ih, koji živu zbog tih odnošaja povučeno te se u stranačke stvari nisu od nekoliko godina prtili. Mislimo da je za sve ove nastupio čas kad mogu opet stupiti kao braća u jedno kolo.

Potrebnu jedinstvene stranke prava u Dalmaciji mislimo da čuti svaki pravaš. Barem to sudimo po onom što su nam prijatelji javljali, o čem su nam mnogi govorili, za što su nas gdjekoji molili. Mi smo osvjeđeni da čemo progovoriti po želji svih pravaša Dalmacije ako rečemo da čemo učiniti sve moguće da do tog jedinstva dodje.

To za nas nije ništa novo. Oko toga smo uvijek nastojali, to smo uvijek zagovarali, oko toga smo radili i do sada kad god smo izicali da služimo stranci i načelima njezinim, a ne pojedinim osobam.

Taj čas gdje će u stranci odlučivati svi pravaši zborna, a gdje ne će biti podvrgnuti, radi krivo shvaćene discipline, hirima pojedine osobe sa svjedočbom neograničenog povjerenja, taj čas velimo gdje će odlučivati volja svijua kao zakon za sve, može nastupiti kad god pravaši Dalmacije budu htjeli, jer, ako hoćemo, ovdje možemo biti složni i jednodušni. Zagrijljivi, hvala Bogu, nismo, pa i ako smo odavna razdvojeni, opet smo se međusobno u ljubavi susretali.

Ta međusobna susretljivost jamstvo nam je da u nedalekoj budućnosti možemo biti opet složni u jedinstvenom radu.

Pravaši Sinja, Imotske, Makarske, Metkovića, pravaši Splita i Šibenika, pravaši Zagore i Primorja mogu, ako bude dobre volje, kao što je očekivati, sa ostalom braćom složiti trasnu vojsku na obranu naših hrvatskih prava.

Ova složna vojska, ako ništa, bila bi prijerom ostalim pravašima po drugim hrvatskim zemljama, tako da bi za stalno urodila uzpostavom jedne i jedinstvene stranke prava. Dalmacija bi se na taj način — po našem osvjeđenju — najbolje odužila pravorivoku našeg naroda preko Velebita. A za današnjim dogadjajima sledili bi drugi, po kojima bi za uvijek bila skršena moć tudjinaca u našoj domovini.

Anketa za saniranje pokrajinskih financija.

Financijske prilike ne samo Dalmacije nego i svijua drugih zemalja u Austriji sasvim su loše a pogoršavaju se svakim danom, jer neprestano potrebe zemlje i troškovi rastu, dočim razmjerno ne rastu prihodi. Došlo se je do toga da su uobće prirezi pokrajinski i obćinski tako poskočili, da nije ni pomisliti na njihovo povišenje. S druge strane pak zemlje ne mogu računati na drugi prihod izim na ovaj od prireza. U raznim zemljama konačni upravni račun izkazuju se sa znatnim manjcim, koji se pokrivaју pak dugovima. Na ovaj su način zemaljske financije poremećene, te je preka nužda, da država priskoči u pomoć zemljama, dok je još na vrijeme.

Na 7. tek. mjeseca sastali su se u Beču na poziv ministra financija odaslanici svijua zemaljskih odbora i razni vječtaci iz parlamentarnih i vladinih krugova, da viečaju, kako bi se dalo uređiti pokrajinske financije, u kojim bi obliku država mogla priteći u pomoć zemljama, namaknuti im nužne prihode, ili na se primiti troškove, koje danas zemlje i obćine uzdržavaju izključivo u državne svrhe.

Mnogobrojne su osnove i predlozi iznešeni sa raznih strana u tu svrhu. Mi ćemo za sad, bez pobližeg osvrtaja na pojedine predloge, iznieti samo nekoliko važnijih.

Zemljama, predlažu neki, imale bi se doznačiti stanovite vrste državnog poreza. Država bi se morala n. pr. odreći zemljarine, kućarine, ili obrtarine i t. d. i prepuštiti zemljama do tično obćinama koju od tih vrsti poreza. To se mnogim ne sviđa, te cijene, da bi najbolje bilo, kad bi država od ukupnih svojih prihoda odredila zemljama jedan dio, te ga među pojedine zemlje porazdjelila po jednom ključu, koji bi se imao ustanoviti. Nego tu su ogromne poteškoće za ustanovljenje tog ključa, jer bi neki htjeli, da se ustanovi razmjerni udjela po poreznoj snazi zemlje (ovaj bi način za Dalmaciju bio strašno štetan) drugi po broju pučanstva, treći po površini zemlje itd.

Nego su važnija druga mnienja, da bi, to jest, država imala preuzeti na se polovinu svega troška, što ga pokrajine izdržavaju za pučke škole, osloboditi pokrajine od troškova što ih sad moraju nositi za svrhe, koje nisu pokrajinske nego državne, biva za vojništvo, za žandarmeriju, zaprate. Zanimiv je također i predlog, da država uzme na se sve troškove što zasievacu u zdravstvenu službu.

Ne fale, već ima na pretek predloga, u smislu, da se zemljama i obćinama proširi pravo udaranja prireza na razne namete, koje se na mogu sad teretiti prirezim: po tom, da se dozvoli udarenje prireza na nasljednu taksu, ne pristojbine za prodaje; zamjene i darovštine nepokretnina; na ličnu dohodarinu; na rakiju i vino. Ima ih, koji su mnienja, da bi se imala uvesti posebna pokrajinska potrošarina, i namet na predmete lukuska; da bi se mogao udariti posebni namet na razne stvari koje su naravno blago zemlje naime: na rudu, vodene snage, mineralne vode, kovine itd.

Teško je inače iscrpiti sve predloge i sva mnienja, koja su predmetom zanimive razprave, Nego okreni, privrni, radi se napokon o tom, da se namaknu veća novčana sredstva. Ako država priskoči kako mu drago u pomoć po-

krainam, morat će i ona segnuti za novim vrelim prihoda, što znači obteretiti većim nametom poreznike. Za to možda nije za zabaćiti predlog, da se ne odobri zakonska osnova o sniženju poreza na šećer, pošto i onako od toga sniženja širi slojevi pučanstva ne će oćuti nikakve koristi, a država će izgubiti godišnji prihod od 28 milijuna kruna, koji bi iznos mogao svake godine porazdjeliti među pokrajine po jednom pravičnom ključu.

Iđemo da vidimo, kojim će plodom uroditi sve to pusto razpravljanje.

O našim saobraćajnim prilikama.

Teška mora, koja tišti već od vremena naš narod u svim granama uprave pak i na ekonomnom polju kao da se ne da nikako skinuti, jer ne vidimo težnje ni rada, koji bi išao za tim, da se stvari poboljšaju.

Našoj sudbini na ekonomnom polju moramo tražiti krivicu u prvom redu kod onih ljudi, kojima je od sto godina nazad, pak sve do danas, povjerenja uprava ove naše pokrajine.

Sve, što je vlada kod nas uradila, ili bolje obećavala da će uraditi, to je uzsledilo vazda s velikim žrtvama s naše strane, a imalo je i neko posebno obilježje.

Do okupacije Bosne u Beču nisu, tako rekuć, ni znali za Dalmaciju.

Za žrtve doprinesene s naše strane u krvi i novcu pri okupaciji Bosne i Hercegovine, ko za nagradu sagradila nam se ova krnj — željzica, koja nije u istinu sagradjena bila ni za što drugo, već samo da iz Siverića izvozi ugljen i tako puni džepove ne nama, ne narodna našemu, već opet onoj gospodi, koja su je gradila na račun Dalmacije, a za svoju vlastitu korist.

Trideset smo godina pitali da se ova sramota, ova krnj-željeznica ili ukine ili spoji sa svietom, ali toga gospoda u Beču ko da nisu čula. Danas sutra, bio je obćini porugljivi vladin odgovor.

Da nam se zamažu oči da nam se poslie toliko vremena komad turističke željeznice Split—Sinj, a strah pred Italijom i Crnom Gorom sagradio je opet krnj-željeznicu Zelenika—Gruž, kakova će biti, ako bude, i ona Knin—Lika, te Žitnić—Zadar. Kako vidimo, ako hoćemo da naša vlada nešto učini u našoj domovini, moramo želiti, da to bude uslied vanjskih političkih utjecaja, kad se spremna nešto, što prieti obćinama ove pokrajine, kad prieti opasnost da je Austrija izgubi.

Sve do danas vlada nije ništa uradila na polju saobraćaja u našoj zemlji. što bi moglo imati trajnu korist i što bi išlo nama u prilog, već ako je nešto uradila, to je, kako rekomo god, uzsledilo ili radi koristi onih, kojima je ova ili ona gradnja u račun išla, ili od straha pred nekim drugim.

Hoćemo li biti sretniji nego prije sada, kad je nastala, kako bi se reklo, neka manija za gradnjom gvozdenih putova na Balkanu? Da će Austriji uspjati pitanje željeznice do Soluna o tome nema sumnje i hoće li Srbiji, iza ledja koje se zaisto krije netko drugi, biti dozvoljena pruga do Jadranskog mora, to idemo da vidimo. Bude li ovo posljednje, tad se možemo i mi nadati gradnji željeznice Knin—Lika u što kraćem roku, a ako uspie Austriji osujetiti ovu namisao Srbije, tad čemo morati još dugo čekati na nju. Ali ona je obećana, reći će mnogi. Jest, to je istina, dapače mi čemo dopustiti da je i preventivirana, ali zar se ne spominjemo onog veselja, što je u nama pobudila bila viest, da je vlada bila osiguravala gradnju željeznice Spljet—Aržano—Bugojno, pak kako se je i u što se je naše veselje obratilo?

Svečana izjava ministra za Bosnu i onog vanjskih poslova, da kad se bude gradila željeznica od Sanđazaka da će se graditi i ona gori imenovana, promienila se je u prostu igru, koja ima svoj izlaz uvijek u padu ovog ili onog ministra, jer se njegov nasljednik vazda vadi tim, što ne može da on odgovara za obećanja svoga predšastnika.

Uspije li, kako rekomo, Austriji bez zapreke zgraditi željeznicu do Soluna, mi ćemo još dugo čekati na gradnju željeznice, koja bi nama donosila koristi i koja bi nas spojila sa svijetom. Sama pomisao, da vazda govore o gradnji Dalmatinske željeznice samo vojnički krugovi, mora da nas u duši smuti, jer to dokazuje, da smo mi smatrani samo kao dobri branitelji, ali iz uživanja bilo kojeg dobra izključeni.

Ne zagovara se gradnja željeznice, da se naša pokrajina ekonomski podigne, da se uz željeznicu urede luke i drugi saobraćajni putevi, već jedino da se spasi čast i slava Austrije, a nama kako bilo.

Svaki put dakle, kad se ima da nešto uradi u našoj zemlji, to uzsliedi pod vanjskim političkim utjecajem, a ne podnipošto po inicijativi same vlade, da nešto trajna, nešto korisna u ovoj zemlji učini. Koga da za sve ovo krivimo? Doduše, lagan je odgovor. Krivica pada vazda na one, koji su nas gullili i na ekonomnom polju gnjavili, ali dio krivice pada i na same nas, na našu pospanost i neodlučnost.

Mi smo vazda bili krotki janjci, koje su ukovni razdiravci raznosili na sve četiri strane. Vrieme je, da se osvietimo i ko sviestan narod počmemo tražiti svoja prava, zaštititi svojih interesa.

Zašto bismo mi morali gladovati dok drugi u obilju uživaju na našoj koži? Zašto da mi patimo i trpimo, a da se drugi, dok čuvamo kuću i djecu i imanje njegovo, nama u brk smije?

Treba nam raditi da se kao narod ujedini, da se s nama ko s narodom računa i da mi sami tražimo spas i sreću svome ekonomnom i svakom drugom napredku u svojoj vlastitoj kući i naazi.

Pismo iz Zagreba.

Prigodom otvorenja hrvatskog sabora poduzete su bile najostrije mjere. Saborski zborod čuvalo je do 100 oružnika, a na Markovom trgu pred sabornicom bio je vojnički kordon. Broj ulaznika u sabor vrlo ograničen.

U blizini sabora postavljena je bila lednička ambulanca i spremne nosiljke. Mir i red uzdržao se je uzoran.

U 11 sati otvoreni je sabor kraljevskim reskriptom. Rauch i vlada pristupile u sabornicu nedočekani po starom običaju. Zatim je odslužena misa. U saboru preuzimlje predsjedništvo po dobi zastupnik Erazmo Barčić. Mladji zastupnici su imenovani tajnicima. Barčić izvjavljuje, da su ulaznice za sabor, što ih je izdao veliki župan Vučetić, ništetne i da je tim povriedjen autoritet sabora. Odrjeduje uz silno oduševljenje, da se galerije izprazne. Obćinstvo demonstrativno ostavlja galerije. U sabornici ostaju samo novinari.

Nakon izpražnjenja galerija Barčić se ograđuje protiv navala Magjara; spominje borbu Italije protiv Austrije i odjeka: fuori lo straniero! Neka Hrvati sami odlučuju svojom sudbinom. Izpadak izbora pokazao je hrvatsku samosvijest. Za priznanje pozivlje zastupnike da ustanu. Popović kliče: „živio hrvatski i srbski narod!“ David Starčević odobrava, Franković galame; Eljegović viče: „dolje beogradske plaćenice!“ Banjanin: Wekerlov lakaj! Koalicija prosvjeduje. Barčić nastavlja, da je sadašnja vlada

profunarnodna te zaviknu na isti poklik S. Račića: „Dolje nedostojni ban!“ Franković šute. Koalicija aplaudira. Ogrizović žali da nema Riečkih zastupnika.

Bilježnik Popović čita kraljev reskript saziva sabora. Barčić poručuje po vladinom povjereniku po bana, da je sabor okupljen i da ga izvoli otvoriti. Glazba svira carevku na Markovom Trgu. Ban dolazi kao komesar u gali. Predstojnici i župani su takodjer u gali, samo su Rajčić i Gavrančić prosto obučeni. Kad ulaze vlada grobna tišina. Rauch i Czernković pozdravljaju Franka. To je pobudilo obću senzaciju. Czernković predaje banu reskript. Račić viče: „Abzug trabanti!“ Ban čita reskript i otvara sabor. Koráč je odsutan. Iza mise objavljen je izbor verifikacionih odsjeka. Zatim je sjednica zaključena. Naredna sjednica u subotu s dnevnim redom: izvještaj verifikacionog odbora i konstituiranje sabora. Očekuje se sukob sabora sa Rauchom, te odgoda sabora na neizvjestno vrieme. O tome ćete biti brzojavno obavješteni.

U oči otvara sabora na večer bio je u Hrv. Domu komers neodvisnog građanstva, koji je uspioje veličanstveno. Hrvatski i srbski zastupnici, dapače i ženske, izmjenice govorili, što sve oduševilo i sjeltio i povjestic dane iz godine četrdesetome. Na tom komersu navješten je nastavak odlučne borbe do postignuća slobode.

Saborski klub Starčevićeve hrv. stranke prava držao je na 11. t. mj. sjednici, na kojoj je Dr. Josip Frank najavio svoj izstup iz kluba. Predsjednikom je izabran David Starčević, podpredsjednikom Dr. Mile Starčević, a tajnikom Dr. Ante Pavelić. Dr. Frank izstupio je takodjer iz uredništva „Hrvatskog Prava“.

U zadnji čas dolazu iz Budimpešte vesti, koje proriku absolutizam u Hrvatskoj, jer da će ban, pošto je parlamentarna vlada nemoguća, objaviti svoje imenovanje za opunomoćenog kraljevskog komesara i kao takav da će po vlastitoj razsudbi moći raspustiti sabor i suspendirati mnoga ustavna prava.

Uzsliedi li ovakav izazov odzgo, onda će ciele zemlja bit pretvorena u otvoreno bojno polje proti tiranji, koja se u Hrvatskoj ne može i ne smije ponoviti.

Naši dopisi.

Prvić Luka.

(Da se čuje i drugo zvono). Onomadne Vaš dopisnik šepurinski molli, da bi pomorska vlada priinela uređ izložništva i pomorske zdravi u kuću Tome Cukrova jer da će tu Lučani a biti lakše i bliže dolaziti u ured za svoje posle. Deveta je briga Prvić-Luci da ured izložništva Luke i pomorske zdravi bude prenešen u kuću Tome Cukrova, dočim nije tako za njeko, koji žele to za svoje osobne ciljeve. I zbiližu čemu bi se šepurinci zauzimali za korist Prvić Luče, kad to njima ne bi stalo dobro, a tim više kad se uvaži da koristi Luke i šepurine nisu u ovom pitanju zajedničke.

Mi vidimo u tom dopisu, da bi za Luku mogla nastati šteta a na korist kuće Tome Cukrova, koja se nalazi na pō puta između Luke i šepurine. U toj je kući sada Poštarski i brzojavni ured šepurinski, a sada dopisnik nastoji, da se u istu kuću prinese i ured iz-

ložništva Luke i Pomorske Zdravi. Bude li to, odmah kažemo pomorskoj vladi da mi to od nje nismo tražili i njoj prosto radi kako hoće samo nek ne misli da time nama kakvu korist daje. Koristi bi nama dala, kad bi u naše mjesto priinela tati uređ, a ne kojih 20 koraka bliže nami.

Prava šteta, koju može Prvić-Luka imati, sastoji u tome, da bi s vremenom, kad bi izašlo kako dopisnik želi, mogli mi ovdje izgubiti poštarski ured, a kamo li dobiti i brzojav, oko koga se toliko rabotaje. Ravnateljstvo pošte i brzojava neprestano očekuje potrebiti novac za uveđenje brzojavnog ureda kod nas.

Obćina Zlarinska u svom dopisivanju već je iztaknula ravnateljstvu, da za sada nije moguće smoi potrebiti novac, o čemu se već dogovara ima 2 godine.

Po tome mi čekamo od obćine zlarinske da stvar kraju privede ili na teret našeg odloznika ili na teret pojedinih kuća. Ovako mi želimo, a ne da s vremenom ostanemo bez ičega.

Po dopisniku moglo bi Ravnateljstvo pošta ovako zaključiti: Pošto je kuća T. Cukrova na pō puta između Luke i šepurine, pošto se u istoj nalazi Poštarski brzojavni ured, (a recimo) i izložništvo Luke i pomorske Zdravi da ne bude krivo ni Luc i šepurini i da se ne tuži ni jedno ni drugo selo, ujedinjimo za ciele otok i poštarsko-brzojavni ured sijelom u kući T. Cukrova: tome ni Luka ni šepurina ne će imati što da prigovara. — Ali onda bi i jednom i drugom selu bilo zlo i naopako.

Eto to je korist, koju bi mogla nama i cietlom otoku da donese želja dopisnika a to bogme nijedan Lučanin ne smije odobriti.

Neka dopisnik iz šepurine pusti nas da mi sami o našim interesima razpravljamo i radimo.

Prvić-Luka.

Motto: „Zlobnik milost pohvalama prosi, Kada trud nu ploda ne donosi.“

Nakon tolike driljave pisanije bezobrazni dopisnik gusarskog klepetala iz Prvić-Luke sjelio se, da žive i pošteni glavar Sime Lakoš. To je onaj isti Sime Lakoš, koji se je toliko zauzimao za dobro drugog okrutnog Caligule, koji je poprimio isto pogansko načelo: „Neka me mrze, samo neka me se boje“, pa mu danas okreće glavu, a u listiću obasipa ga hvalama. Pohvale šibenskog listića primat čemo samo onda kao iskrene, kad ne bude više tiskao onakovih gadarija, jer naš puk ima još malo ponosa, (ako ga nema trajlivi dopisnik, to je drugi posao. — Op. pisca.) i ne će više da trpi onakove uvriede od onoga, koji bi imao da svoj obraz opere šodom. Dopisnik „listiću“ ne služi ni najmanje na diku, a po tome hoće li i dalje uvažati njegovu pisaniju, znati čemo — kao što već znamo — prosuditi njegovu moralnu vrednost; inače:

Iz značaja poštenjaka
Samo dobro djela niču;
Dok smo laki bit će slave,
Pustimo ih neka psiču.

„eš-Leš“

Viesti.

Izpravi! U prošlom broju uvukla se pogreška u vesti o dolazku gosp. Martina Keke, jer je isti sudbeni pristupnik, a ne pokraj, savjetnik. Ta je vijest ušla u list slučajno ne pregledana, pa molimo, da se izvine taj nehotični lapsus.

Bez dvojbe Vetturino u navali svoje nepromišljene strasti i divlje ljubomornosti počinio je ovo umorstvo.

Da se domogne žene, koju je on sliepo zavolio, razglasio je da će odputovati, te se sakrivao u blizini Jurjeva, samo da može neopaženo obćiti sa ženom, koju je sasvim zaludrio, te nad njom dobio prevlast, pa se je povratio baš u vrieme kada se imala u Jurjevu slaviti svečanost. Tako je umovao g. Zorčić. U jednom ili drugom slučaju umorena je pristala na noćni sastanak u kinezkoj kućici.

Tom zgodom zahtjevao je zavodnik od svoje žrtve, da ostavi muža i da s njime pobjegne. Nu ovdje je našao odpor, jer Radujevićka još nije toliko zgrezla u kal razkalešenosti, da se ne suprotivi tom zahtjevu, a to bijaše i uzrokom da ju je u srdžbi usmrtilo, — tako razglašaše Zorčić dalje. — Moglo se je i drugačije pridesiti. Svakako trebalo je imati i pronaći dokaze, jer prva tvrdnja neima do izjave Radujevićeve nikakvih dokaza.

Ali kako je mi podje za rukom da odvratim sumnje od Radujevića? Vako da dokazem njegovu nevinost pred svietom, pred sudom, gdje traže temeljitih dokaza u svim tančinam, kad ga već sama okolnost, da je bio zadnjeg časa umorstva na licu mjesta, obtećuje s počinjelog umorstva.

Niti jedan trag, po kojem bi Zorčić mogao ustanoviti prisutnost treće osobe na mjestu

Za „Družbu Sv. Ćirila i Metoda za Istru“ primila je mjestna podružnica gg: Mihovila Španića iz Imotskoga K 2. za počast smrti blag. Milovana Dulbića, od gosp. Pave Kovačeva K 2 za počasti smrt blagop. A. Soljana.

K 4.—
Prije izkazanih „ 137,20
Ukupno „ 141,20

Nova trgovačka firma u Šibeniku. Kako je već bilo javljeno u ovom listu, gg: Grubišić, Ressel i Bakašev, otvorili su trgovinu ili bolje magazu jestiva, živeža, hrane i svakih mirodjela. To su naši ljudi, koji vode svoje poslovanje izključivo u hrvatskom jeziku. Ciene su umjerenе. Šibenik je baš trebao ovakav domaći podhvāt. Driški i ostali hrvatski trgovci već su odlučili služiti se kod pomenute tvrdke koju ovom zgodom preporučamo i svim okolišnim trgovim od Betine pa sve do Rogoznice. Svoj svome! — Dva trgovca iz okolice.

Glazba u obćinskom perivoju. Sutra u nedjelju na 11 1/2 sati pr. v. svirati će u obć. perivoju „Šibenska Glazba“. Program koncerta: 1. Koracnica: Komzak; 2. Overtura ko' operi „Orpheus“: Offenbach; 3. Valčik iz Baleta „Lutke“: Bayer; 4. Potpouri „Prategschichten“: Ertl; 5. Koracnica: *.

Preporučam našim ljudima, da se čuvaju nekih stanovitih krcama u Šibeniku. — U takovo se krcmu mora zgraditi uči svakom poštemom Hrvatu, jer tu se svega nabaciva na naše ljude u Šibeniku i okolici i na sve pravaše. To je još bezobraznije, kad se znade da takovih krcmari živu najviše s nami iz okolice. Daleko od takovih krcama! — Školjar.

Porota. Kako je već bilo javljeno, na 10. i 11. ov. mj. vodila se je razprava proti Miči Friganoviću pok. Ivana iz Šibenika, radi pokušanoz zločina obćuog umorstva. Uslied porotničkog pravorika, bi priznat krivim zločina teške tjelesne ozljede, te osudjen na 2 i po godine teške tamnice, poštrene postom i tvrdim ležajem svakog trećeg mjeseca.

U četvrtak 12. bila je rasprava proti Jeli Mijatović Lukinjo, tezakinj, od godina 23. iz Mozeća, radi zločina čedomorstva. Predsjedao je razpravu pokr. savj. Velzeck. Javnu obtužbu je zastupao D. O. Marcechia, a obranu Dr. Krstelj.

Okrivljenica, uslied paralize ekstenzora, sakata na desnoj ruci i nozi, porodil 11. XII. 1907 živo muško die, odtrgnuvši mu pupak lievom rukom. Pošto u kući niti žive duše ne bijaše, stavi čedo u pregluče, te ga ponese do ograde, udaljene do 2 kilometra od kuće i baci ga u jednu guduru. Otvor je gudure bio je prilično širok te je die te moglo unutra, ali malo dolje grolo se suzavalo te die te ostalo viseće o glavi i poslie malo umrlo od leda. O obtuženici se je govorilo u selu, da je noseća nu ona je to krla i nekala.

Da je obtuženica rodila, doznalo se je, što su njezine komšije razglasile i baš neke da su osjetile na vodi, gdje bila i obtuženica vojn kao od žene, koja rodi, a neke su opazile, da joj je košulja na prsima mokra, navodom da će to biti od mlieka. To dodje do ušiju glavara sela, koji dade pregledati od seljakinja obtuženicu, ista videć se u nevolji, prizna uči.

za vrieme umorstva nije se mogao pronaći.

Doduše u krvi opazahu se obrisi muških stopa, ali i ove odgovarahu su točno stopama Radujevićevih cipela.

Jedno lagana crna kabanica prebačena preko plesne haljine, mogla je svjedočiti u priglog Radujevića da je umorena potajno i hitno, vjerojatno samo na kratko vrieme, ostavila dvoranu na ugovoreni sastanak u perivoju i to baš u kinezkom paviljonu, gdje je svoj nepromišljeni korak platila svojim životom.

Nu nije bila izključena mogućnost da je prevratni muž mogao zateći zavodnika, te da je ovaj imao vremena da izmakne kazni njegovoj i da se je srebva u svojoj časti uvriedjenog muža mogla iztovariti na vjerolomnicu.

„Jesu li vrata ove kućice bila obćajno zaključana?“ upita Zorčić.

„Jesu“, odgovori Radujević.
„U koga se obćino nalazio ključ?“
„U moje žene. Ovaj paviljon bio je pokojnici najmilije mjesto, gdje je i ponajviše boravila.“
Iz ovog odgovora Zorčiću nije bilo moguće zaključiti što važnoga, stoga je tražio nebi li gdjeog mogao naći tane, kojom je umorena bila, da na temelju taneta možebitno pronađe gdje je naboj bio kupljen, pa da ovim putem možda dodje u trag ubojici.
(Nastavit će se).

Pravedan ili krivac.

Slika iz sadašnjosti od A. V.

(11)

Radje pomiluj stotinu krivaca, prije nego se odlučiš osuditi ma samo jednog pravednog.

Ganut do suza iskrenim pripoviedanjem svog prijatelja, niemo pruži Zorčić ruku Radujeviću, uvjerenjem da je samo ljudska zloba kadra bila da navuče sumnju na čovjeka bezprikorna, koji je više držao do svog dobrog glasa nego do sama sebe.

Razmišljajući sam sobom tražio je niti da razula čvor te da pronadje izlaz kojim bi mogao odvratiti od svog prijatelja svaku pa i najmanju sumnju, s kojom bi ga mogla terećiti javnost, nu čim dulje je o tome razmišljao, tim više se čvor, koji je kao tajinstveni obruč bio spleten oko Radujevića, umjesto da se razula počeo bez nade u spaz sve jače zapletati.

Pozove Radujevića i Živanovića da podju na mjesto gdje se je odigrao krvavi prizor, ne progovoriv putem ni rieči.

Zora započela je svitati, kad su prispijeli do kinezke kućice. Radujević izvadi ključ koji je još od sinoć subom nosio i otvori vrata.

Prvi traci rudećeg susća razsvjetlivali su pozorište na kojem se malo sati prije izvršilo grozno umorstvo. U kutu kućice ležala je umorena u potoku krvi, koja se već zgrušala, te

na daleko pokrivala gladki parket paviljona. Odjeća umorene bila je u neredu, a izpod lagane kabanice od crne svile, kojom je bila pokrivena te večeri, provirivala je biela plesna odjeća pokojnice sva izprugana crvenim mrljam.

Pod crnom kabanicom da ju nitko ne prepozna pošla je na sastanak svome zavoditelju da joj biela plesna odjeća bude za vjerolomstvo zadnja mrtvačka haljina.

I u smrti ostala je pokojnica nepromjenjeno liepa. Ubojica je hitac uperio prama sru, pogodilo je svoju žrtvu sigurnom rukom. Lice pokojnice ostalo je neozledjeno, samo smrtno bljedilo, nalik svježem sniegu, svjedočilo je da je iz tog tiela nestalo života.

Ugasle oči odavahu znak da je žrtva prije smrti morala umoliti upirati svoje poglede, ubojici, moleći ga, da joj poštedi život, da joj vrati mir i sreću, koju joj je ugrabio; a zar nije i kašnje isto umolno gledala prevarenog muža, moleći ga za oproštaj.

O, koliko zločina su već otkrili vredni kriminaliste samo iz pogleda i izražaja umorenih žrtava, a koji zločini već davno bi spalili u zaborav, o čemu nam mogu svjedočiti genijalni kriminaliste, a u prvom redu slavni Sherlock Holmes.

Nastupivša smrt i umorstvo u ovom su slučaju jasno bila dokazana. Sada je trebalo iztražnome sudcu samo ustanoviti uzroke umorstva i pronaći krivca.

Po porotničkom pravorijeku je bila priznata krivom gorirečenog zločina te osuđena na 5 godina teške tamnice. Posređene postom svake godine na 11. prosinca.

Branitelj je uložio ništovnu žalbu. Jučer i danas se vodi razprava pod predsjedanjem pokr. savj. Benkovića, proti Jozi Džaji pok. Marka Seljaku od godina 30. iz Mratova, radi zločina silovanja. Kao tužitelj fungira dr. pododiv. Dr. Učović, a kao branitelj Dr. Krstelj.

Slaboumna šestnaestogodišnja čobanica Anica Čilaš pok. Ante pazila na paši blago, gdje ju i kasnije doba večere zateče samu okrivljenik. Ovak ju stade nagovarati, a jer se ona usprotivila, baci ju, te ju upotrebi. Jedini svjedok Mate Džaja podupire ju navodom, da je, nalazeći se u blizini čuo ženski glas: „Molim te kao Boga pusti me.“

Pošto razprava još nije dokončana, rezultat ćemo javiti naknadno.

✓ Dalmatinske željeznice. U českom „druztvu arhitekta i inžinira“ držao je zastupnik u carevinskom vijeću Neumann predavanje o dalmatinskim željeznicama. Sve željeznice, koje budu u Dalmaciji izgrađene olakšati će gospodarsveno podizanje Dalmacije. Nova će se željeznica proljučiti samo kroz Hrvatsku. Izgrađiti će se sljedeće pruge: 1. Bjelokranjska od Novog Mjesta preko Metkijke na Karlovac; 2. Od Knina na dalmatinsku granicu prema Pribudici. Te će se pruge graditi na državnim trošak. U Karlovcu će se priključiti pruzi Zagreb-Rieka. Izgrađiti će se djelomična pruga od Ogulina do Pribudice. Tu će graditi Ugarska sa Hrvatskom. Prva će željeznica biti gotova godine 1910., a druga i priključna godine 1911. Kad se te željeznice izgrade, stići će se iz Beča u Split za 20 sati (1053 kilom). Dalmatinska će željeznica omogućiti i pospješiti balkansku i jadransku politiku. Daljnom izgradnjom na Aržano — Bugojno otvorit će se put u — Solun. Trošak za tu željeznicu iznosi će 11.400.000. kruna. Tunela će biti više a onaj kroz goru Koza bit će 410 kilometara dug.

✓ Požar u Otavicom kod Drušća. Primamo: U noći između 11 i 12 tek. mj. oko 1 sata poslie po noći, buknuo je veliki požar u zgradi gdje je smješten c. k. Odjel finansijske straže. Na sreću Božju da se je na taj sat povraćao iz službe odjelni upr. nad. Magazinović sa još 2 stražara, pa videći gdje je plamen nadvisio krov i da je šupljina puna dima, hrabreni vodja s momcima odoše hitro oružje, te pozovnu vlastnika sgrade, gdje sva četvorica i mnogo drugog naroda ruke na posao. Vlastnik kuće popeo se na krov, a budući velika pomčnina a kiša rominjala, pomenući se je nalazio u velikoj pogibelji. Požar je ugušen. Znatna šteta još nije konstatirana.

✓ Zapolilo Raucha-a. U Vodicama sastao se čitav varoš, preko 2000 duša — osim službenog aparata — i uzjašilo Raucha na magaricu „banicu Potok-grada“. I sav odpor magjarskih husara i honveda ne mogao ga spasiti. Rauch bi svečano spaljen uz poklik: dolje nagoda; živila slobodna i ujedinjena Hrvatska!

✓ Gospodarski strojevi. Tuže nam se iz pokrajine, da još nije c. k. namješništvo razaslalo oglas o gospodarskim strojevima. Začudno, ožujak na izmaku — a vlada spava. Jadni narod uzdao se u tu pomoć, ali je ove godine nema. Valjda se vlada pripala, da će doći mnogo naručaba kada je mnogo blagajna u pokrajini. U eri smo milijuna i ekonomskog preporoda Dalmacije!

✓ Iz Opuzena piše nam prijatelj, da je tamnošnja „Neretvanska Ribarska Zadruga“ na zadnjim izdasiima, jer da joj trgovina sa svježom ribom sasvim slabo uspjela usljed nedovoljnih komunikacija. Uto, kako i ono malo dobra što se gdje i gdje marom i mukom učini, mora da u nas propadne, jer smo u — Dalmaciji! Na obvoju preporočenog pisma iz Opuzena žuta kartica nosi napis „Fort Opus“. Samo talijanski, latinski, — ali ne hrvatski.

✓ Putne polakšice. Paroplovitba „Dalmatia“ izdala je shodne naredbe, e da pokrajinski i obćinski činovnici (tajnici, mjernici, blagajnici, računarski i kancelarijski činovnici) u aktivnoj službi uzomogu uživati jedan razred za drugi na prugama, kojima je početni izlazak iz Trsta, a pučki učitelji i na mjestnim prugama. Ove osobe moraju se legitimovati sredstvom posvjedočenja izpuštenog od poglavice ureda.

✓ Hrvatska vjersijska banka. U sjednici upravnog vijeća, držanoj dne 7. o. mj., u Dubrovniku, bila je podnesena na razpravljanje bilanca ovoga zavoda za g. 1907. Dobitak polučen u iztekloj godini iznosi, skupa sa penosom od K 8553-71, K 112.276-12. Zaključeno je predložiti glavnoj skupštini, koja će se držati dne

29. o. mj., da se taj iznos ovake porazdieli: da se plati kao dividenda K. 60.000 ili 6% na akcionarnu glavnicu, da se dotira pričuva zaklada akcionara sa K 20.000, da se pridrži, kao posebna pričuva za porez, K 10.009, a prenese na nove K 11.215-42, dok je razlika izerpljena tatljemam po pravilniku, nagradam, i doprinosom za dobroitvorne svrhe. Bude li primljen ovaj priedlog, kupon akcija isplaćivat će se od 1 aprila o. g. sa K 30.-, a onda zaobljeva zaklada akcionara narasti će na 130.000, osim posebne pričuve od K 10.000.

✓ O Marku Vuškoviću pisale su zanosno sve zagrebačke novine iz kako je sa zagrebačke pozornice zadivio slušateljstvo. Kritika se obćenito slaže u tome da je g. Vušković sjajan dokaz, kakovi se divni umjetnici radaju u našem narodu. Savršenijega opernoga baritona teško da je poželjeti. Krasna, statista pojavya, krepak, silan, zvučan i obsežan glas, pa onda zaobljeva srastvena, savršena igra, sve su to prednosti, koje u ogromnoj mjeri rese toga našega mladoga umjetnika. Već svojim nastupom povukao je na sebe sav interes, koji je pogotovo porasao u trećem činu „Aide“ gdje su se njegove vrline pokazale u svojoj veličini. Pravi moderni operni pjevač u pravom smislu rieči.

✓ Edmondo de Amicis. Slavni ovaj talijanski pisac, nenadno je preminuo u noći 11. o. mj. u 3 i pol sata usljed cerebralne emoragije u Hotel de la Reine u Bordigheri, gdje je boravio kao zimski gost od više godina. Njegova smrt potresla je celu Italiju i celu obrazovani svijet, jer je De Amicis bio zbilja veliki pisac, čovjek srca, pravi apostol uzgojitelj svoga naroda, kojemu je u nebrojnim djelima ostavio silno bogatstvo njegova izvanrednog uma i plemenite duše. Bila mu je 61. godina. Slava mu!

✓ Oporuka Sime Matavulja. Blagopokojni Simo Matavulj ostavio je iza sebe ovu značajnu oporuku: Moja posljednje želje: 1. Želim da budem sahranjen u mjestu gdje umrem i da se izpne ovo zahitjevi: a) da se ne štampaju objave, nego da se javi rodbini i poznicama; b) da bude skroman crkveni obred sa jednim svećenikom; c) nikakva govora ni vienaca, ni cvieća osim jedne kitice od moje žene; d) običan grob, humak bez ploče i ograde, sa obćinom kistaćom i na njoj napisano samo: S. Matavulj. 2. Taj grob može biti privremeni, ili ostati trajan što će zavistit od volje moje žene, a) ako bi ona pristala da se uza me sahrani, onda može još za života sagraditi i napisati na njemu što želi i tada bit će trajan; b) ako bi Ljubica pismeno naredila da se gdje drugdje sahrani, a željela bi, da i ja pored nje počivam, slobodno joj je narediti, da se moje kosti prenesu u njen grob nakon njene smrti. Imanja nemam, dugova nemam. Moja književna djela i rukopisi njena su svojina. Ne želim zadužnici. Njene molitve bit će dovoljne mojoj duši. Simo Matavulj.

✓ Gosp. M. R. Zenić u Beču javlja da će se prvim dođućem mjeseca njegova tvrdka sjediniti sa ribarskim i trgovačkim dioničkim druztvom „Dalmatia“ u Beču. Mah što ga njegovo poduzeće uhvatilo u ovo 12-godišnje doba svog obstanka, učinio je neobhodno potrebitom preinak na široj osnovi. Preinačivši to poduzeće u dioničko druztvo, ono će očividno bolje odgovarati zadaći koju je g. Zenić neprestano pred očima imao, da bude naime posrednikom za uvoz naših proizvoda na bečko tržište, te na ona sjevernih krajeva naše monarhije. Pozvan povjerenjem dioničara na upravu novog druztva, on će uložiti sve svoje sile da pribavi našim glavnim proizvodima, kao što su vino i ulje, ono mjesto koje ih po pravu ide na ovim velevažnim tržištima, pa se uhva da mu ne će uzmanjati oslon svih onih faktora, koji imadu povjerenja u ekonomski preporod naše domovine.

✓ Nova povreda ustava. Prigodom šestdesetogodišnjeg kraljeva jubileja — kako se govora — kovati će se jubilarni zlatni križić, koji će vojnici i činovnici nositi u svečanijim zgodama. U Austriji bi taj križić bio na crnožutoj vrpci, a u svim zemljama kruno sv. Stjepana na magjarskoj trobojnici. Ova viest podbuduje silnu senzaciju, te nailazi na oštro osuđivanje.

✓ Deklaracija hrvatskih delegata u zajedničkom saboru. Dne 7. o. mj. pročitao je zastupnik Supilo izjavu hrvatskih delegata o reviziji poslovnika. U deklaraciji se kaže, da bi bilo najbolje, da se i revizija poslovnika, kao i druga sporna zajednička pitanja iznesu pred regnikolarne deputacije. Hrvatsko pitanje moglo bi se jedino na ovakvoj paritetnoj bazi riješiti. Jedino tim načinom mogli bi se Magjari osloboditi toli neugodnih hrvatski govora u zajedničkom saboru, a interesi Hrvatske mogli

bi doći do izražaja i obrane. Nagodba imade toliko toga u sebi, što se daje i mora mienjati. To su naročito gospodarski i finansijski interesi Hrvatske, koji su od najveće važnosti. Hrvati ovom revizijom poslovnika gube pravo inicijative i postaju nulificirani. Hrvati nemaju ništa proti reviziji, ali samo onda, ako se proteže lih na ugarske stvari, a ništa i na pitanja zajednička s Hrvatskom. Delegati kraljevine Hrvatske (Povici: Ne kraljevine, nego hrvatskog pokajjinskog sabora! Presjednik Justh: Ne delegati, nego zastupnici!) ne mogu prihvatiti revizije, nego se protiv te nove povrede najodlučnije ogradjuju.

✓ Saborski izbori u Kranjskoj. Po konačnom rezultatu saborskih izbora u Kranjskoj odabrano je 16 zastupnika od pučke slovenske stranke (klerikala), 11 Niemaca i 9 liberala. Po ovom je formacija novog sabora na dlaku jednaka prijašnjem saboru. Nijedna stranka nije brojno jača. U Gorici su dobili talijanski liberali 4 mandata, talijanski klerikali 4 i slovenska napredno-agrarno stranka 4.

✓ Magjarsko gospodstvo. U najnovijem broju revije März koja izlazi u Berlinu slavni pisac Björnstjerne Björnson piše o Madžarim ovo: U Ugarskoj se proganjaju svi oni, koji darom i srčanonošću brane prava i jezik svoga naroda. Pisci i zastupnici, urednici svećenici i učitelji sramote se na sve moguće načine, kojima raspolazu oblasti. Neki ugledni vladin list piše za župnika Hlinku, kog su nemilosrdno progonili i zatvorili: „Trebalo bi mu okrutno oguliti kožu i u krvavo bi mu se meso moralo naliti vruće ulje“. Otkad je današnja vlada, odsjedili su proganjeni, osobito novinari više od 18 godina i platili preko 18'000 K globe. Pomogne li tkogod platiti globe, kazne ga, ide li se susret onomu, koji je odsjedio, kazne i toga. Podigne li narod mučeniku spomenik, onda je to buna. Siročad ili djecu bez roditelja, otimaju se i odgajaju madžarski. Ne dogju li djeca u školske vrtove, globe se roditelji. Na svijetu ne poznajemo izborne prevare. Prevariti narod kod izbora, znači otrovati mu pitku vodu. Kako je onda to zakonodavno tijelo, a kakvi moral u ljudih, koji takve izbore provagjaju. Najgori je madžarski izborni običaj, o kom ču pisati u jednom velikom engleskom listu. Kralj je obećao zakon za sveopće pravo glasovanja. Tko pako pozna voliko-madžarsku kliku, zna, da mu ova ne će dozvoliti obećanje izvršiti. Skupštine, koje drže narodnosti bile su zabranjene. Takov postupak škodi silnicima i potištenima. Gdje je u Ugarskoj čovjek, koji će izstupiti iz reda svoje braće pa kao Madžar reći: „Hoćemo da služimo više Bogu, nego ljudima“.

✓ Obće izborno pravo u Ugarskoj. Po Andrašijevoj osnovi imat će pravo glasovanja svaka osoba, koja je navršila 24 godine a zna- de čitati i pisati. Prema tomu navršilo je 24 godine od 17 milijuna stanovnika samo 3.859.551 osoba, a između ovih znade ih čitati i pisati u svom matarskom jeziku samo 2.521.894. Od ovih će opet 757.666 imati dva glasa t. j. oni koji posjeduju 15 hektara zemljišta i oni koji iznajmljuju najmanje 50 hektara, zatim gospodari trgovačkih i obrtničkih poduzeća, radnici, koji su služili u istoga gospodara tri godine i napokon oni, koji su navršili jednu srednju školu. Po narodnosti imat će pravo glasa: 1.608.779 Magjara, 387440 Niemaca, 301.965 Slovaka, 188.599 Rumunja itd. S druge strane će opet imati dvostruki glas: 492.793 Magjara, 140.108 Niemaca, 55.397 Slovaka, 37.924 Rumunja itd. Skupa će dakle glasove biti: 2.101.572 magjarskih, 527.598 njemačkih, 357.362 slovačkih, 226.523 rumunjskih. Izborni kotari bit će tako razdieljeni, da će Magjari biti u većini naprama socijalistima i nemagjarskim narodnostima. Treba ovdje spomenuti, da u Ugarskoj nema Magjara (naravno po njihovoj vlastitoj statistici!) još niti 9 mil. sa 32% analfabeta, da Niemci prelaze jedva 2 mil. sa 25% analfabeta, da Slovaka ima 2.150.000 sa 39% analfabeta, da Srba ima od prilike 500.000 sa 53% analfabeta, Rumunja blizu 3 mil. sa 72% analfabeta a napokon Rutena 500.000 sa 78% analfabeta. I ovdje se vitezki narod izkazuje u onom barbarskom svjetlu, kako ga prikazuje sjedi pjesnik sa Škandinavskog poluotoka.

✓ Pendul se je uz ostale izvaljene ljudosti očeašo u zadnjem svom organelu o jednog činovnika na Sudu, jer da nije htio kupiti srećaka za ples „Kola“, kad su mu ih ponudila na prodaju dva „skladna“ mladica, ali da je pridržao poziv na isti ples, pa mu na tom strašno zamjera. — Mi se ne bi ni osvrćali na Pendulovo začudjenje, ali to činimo za to da izatkemo, kako uza svih 12 godina učenja u Pragu još on ne zna ni početke društvene pristojnosti: da pozvanik ne smije odbiti poziva ma dčkle mu došao. Drugi je posao, ako onaj g. činovnik nijebavio srećaka. A i kako bi pravi i svjestan Hrvat da podupire druztvo „Kolo“, koje ima samo etiketu hrvatsku, a tamo je stjecište ljudi svake političke vjere i boje? Za Pendul nije promislilo, prije nego je ovo dao štampati, da će mu se svaki razuman čovjek smiati i rugati na nepoznavanju društvene pristojnosti? Za misli da ima posla sa sebi sličnim budalima? Neka se ne briga dangaba Pendul za g. činovnika, koji je uvijek znao i znat će podupirat, prama svojim novčanim sredstvima, samo hrvatska druztva, ali društva a la Kolo i slična nikada. To neka dobro upamti Šibenska dangaba od Pendula i nek čita što mu „Jedinstvo“ poručuje. No što je najkurtiranije od Pendula, on se bojava spomenuti ime onog činovnika „Hrvata“. Da se nije možda pobojao gosp. Čorubda u Skradinu?

Naše brzojavke.

ZAGREB, 14. Jutros u 10 i pol sati započela urećena sjednica hrvatskog sabora. Otvara ju dojni predsjednik Barčić. Nakon verifikacije zapisnika prošle sjednice vladin tajnik Hrvojić predaje predsjedniku Barčiću kraljev reskript upravljen zastupnicima i velmožama skupljenim na saboru.

Medju zastupnicima nastaju tad prepirke ima li se dopustiti čitanje reskripta. Jedni su za to, drugi su protivni.

Predsjednik prekida sjednicu u 11 sati. **ZAGREB, 14.** Nakon prekinita sjednice i sporazuma medju zastupnicima usljed toga, što je kraljevski reskript upravljen na zastupnike, a ne na sabor, zaključeno je, da se isti odmah pročita.

Čita se reskript, koji odgadjja sabor na neizvjestno vrijeme.

Opet nastaju na to prepirke izmedju zastupnika koalicije i Starčevićanaca. Koalicija viče proti Rauchu, Wekerlu i Magjarijama. Franković viču proti koaliciji.

ZAGREB, 14. Zastupnicima koalicije u saboru i po gradu priredjene su velike ovacije, koje su se kasnije prometnule u ogručene demonstracije proti Rauchu.

ZAGREB, 14. Značajno je, da ni Rauch, ni članovi vlade nisu pristupili na jutrošnju sjednicu sabora. Kraljevski reskript, kojim je odgođen sabor, nosi nadnevak od 3. ožujka! Gradjanstvo je sada mirno.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavaatelj i odgovornir-urednik Josip Drezga

ZAHVALA

Izraz najtoplije zahvale svima o-nima, koji su htjeli da počaste ma bilo na koji način milu uspomenu našeg pokojnog muža dotično oca

Šime Milete pok. Krste

i koji su htjeli i kušali saućećem ublažiti našu težku tugu.

Ruža - supr. Krste
Ana - kćer Vlade } sinovi

Činovník, usavršeni knjigovodja, dopisivač hrvatski i njemački traži posla u slobodnim satima. Ponude pod oznakom „Uz povoljne uvjete“ neka se uprave na upravu ovoga lista.

Najveća dalmatinska zlatarija
ANTE RADIĆA - SPLIT.
Trg voća, Gradska vrata na obali.
Ilustrovane cjenike šalje badava. Ilustrovane cjenike šalje badava.

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavnica K. 1.000.000

Pričuvena zaklada 100.000

Centralna Dubrovnik - - - - -
-- Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbiljuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razeretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjeđanje profi gubitku kod ždriebanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinski trg, Berislavićeva ulica br. 2.
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Split i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom obćine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sljedeće vrsti osiguranja:

I. Na ljudski život:

1. a) osiguranja glavnicu za slučaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraza;
- c) osiguranja životnih renta.
2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina sa i bez liećničke pregledbe.
3. Pućka osiguranja na male glavnicu bez liećničke pregledbe.

II. Protiv štete od požara:

1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
2. Osiguranja pokretnina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
3. Osiguranja poljskih plodina (žit, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploća protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odjelima iznosi: K 1.410.816.28
Od toga jamćevne zaklade: K 1.000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: K 820.000.00
Izplaćene odštete: K 2.619.582.36

Za Palmaciju pobliže obavijesti daje: Glavno Povjerenićevo i Nadzornićevo „Croatia“ u Splitu. Poslovnica u Splitu, ulica Do Sud br. 356.

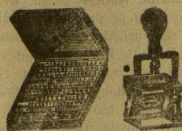
PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE.

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

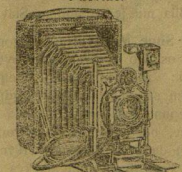
Jedini je domaći osiguravajući zavod!

KNJIZARA I PAPIRNICIA IVANA GRIMANI-A

Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica

Preduzimlje naruće svakovrstnih pečata od kautschucka i kovine.

Skladište fotografskih aparata i svih nužrednih potrebština.

preporuča svoj veliki izbor liepih HRVATSKIH, TALJANSKIH, NJEMACKIH I FRANCUZKIH KNJIGA, romana, slovnica, riećnika, onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga, uredovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Prima pretplate na sve

hrvatske i strane časopise

uz originalnu cijenu sa taćnim i brzim dostavljanjem u kuću.

Velika zalaha svakovrstnih

toplomjera, zviiekernaočala

od najbolje vrsti i leća u svim gradacijama.

VANSKE NARUĆBE OBAVLJA KRETOM POŠTE.

Skladište najboljih i najjeftinijih šivaćih strojeva „SINGER“ najnovijih sistema.

HRVATI! Pomozite Istru!

Banca Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložniće Listove: sa odkazom od 5 dana uz 2 3/4%, 15 " " 3 1/4%, 30 " " 4 1/4%.

Uložke u zlatnim Napoleonia ili u engl. funtim.

(sterlinam) uz uložniće Listove:

sa odkazom od 15 dana uz 2%, 30 " " 2 1/2%, 3 mjes. " 3%.

NB. Za uložne listove sada u toku, novi kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajnićke doznaćnice na donosioca sa škadenom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2%.

Banko-Ziro i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beć, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2%.

Otvara tekuće račune u raznim vrijednotama. Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta Inostranstva, odrezaka i izdriebanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korentistima doznaćnice na Beć, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovicu, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), palit, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bućko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predjume na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamćevinu za carine skladišta Kontrinja (Contrirungs-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibeļi provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osiguraje vrijednote proti gubitim ždriebanja. Banca Commerciale Triestina.

NOVO ustanovljena

Hrvatska Tiskara

u Šibeniku
(ulica Stolne Crkve).

Preporučuje se najtoplije P. N. Obćinstvu za izradbu svakovrstnih radnja, kao: raznih djela i brošura, poslovnica, kuverta, listovnih i trgovaćkih

papira, zarućnih i vjanzanih objava, osmrtnica i sve druge u tu struku zasjećajuće radnje.

Jamći za taćnu i modernu izradbu uz posve umjerene cijene.

NE ĆITATI

samo već kućati se mora

davno prokućani medicinski

STECKENPFERD

od ljljanova mlieka SAPUN

od BERGMANNA i Druga, Draždjani i Tetschen na/L. od prije poznat pod imenom BERGMANNOVA SAPUNA

od ljljanova mlieka da se lice oslobodi od sunšanih pjegica, da zadobije bijeli tein i nježno boju.

Pretplatno komad po 80 para

u drogariji VINKA VUĆIĆA

ŠIBENIK.

Najbolje sredstvo za njećovanje USTA I ZUBI

MONDIALE

EAU DENTIFRICE

MONDIALE MANUFACTUR

Glavno skladište za Palmaciju kod G. VINKA VUĆIĆA, ŠIBENIK.

Jadranska Banka U TRSTU.

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5. Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenićne poslove: eskomptuje mjenice, daje predjumeve na vrijednostne papire, kao i na robu lećuću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te bankote i unovuje kupovne i izdriebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izd. je doznake na sva glavija trzista monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumnte) ukrcavanja.

Prima novac na štedionićke knjižice u tekuć i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsavjestnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete.

ŠIRITE

„HRVATSKU RIEĆ“!